

«America is great because Americans are good» [6, с. 7].

Висновки. Ми прийшли до висновку, що афоризми допомагають нам визначити, які концепції привертають увагу різних політиків, як авторів афоризму. Аналіз показав нам, що найбільш поширеними поняттями афоризму є такі поняття, як політика, державність, цінність, адміністрація, влада та економіка. Афоризми є результатом великого культурного досвіду будь-якої нації. Інтенсивність використання деяких понять вказує на особливості світогляду деяких політиків. Більш глибоке дослідження інших аспектів політичного дискурсу може бути перспективою для подальших розслідувань.

Література

1. Карасик В. И. Религиозный дискурс. Языковая личность: проблемы лингвокультурологии и функциональной семантики. Волгоград: Перемена, 1999. 165 с.
2. Кубрякова Е. С., Демьянов В. З. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва, 1996. 245 с.
3. Розенталь Д. Э., Теленкова М. А. Словарь-справочник лингвистических терминов. Москва: АСТ, Астрель, 2001. 624 с.
4. Чесноков П. В. Основные единицы языка и мышления. Ростов, 1966. 287 с.
5. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: дис. д-ра филол. наук: 10.02.01, 10.02.19. Волгоград, 2000. 434 с.
6. Cohen D. Obama: The historic front pages. W. Sterling, 2009. 224p.
7. Glaberson W. U.S. May Permit 9/11 Guilty Pleas in Capital Cases. The New York Times. 2009. № 3.
8. Hope C. Britain could intervene militarily in Syria in months, UK's top general suggests. The telegraph. 2012. № 6.
9. Hope C The forgotten war. The telegraph. 2012. № 8.

Сушко О.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

Довгоспинний Я.

– студент III курсу факультету спеціальної освіти Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161.2'06'373.7

МОВНИЙ ЧИННИК ВИВЧЕННЯ МИСЛИТЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ СЕМАНТИКИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Стаття продовжує цикл публікацій авторів про особливості функціонування фразеологічних одиниць у службових текстах. Основну увагу приділено особливостям фразеологічної семантики в контексті офіційно-ділової комунікації. На матеріалі фразеологізованих одиниць суспільно-політичного дискурсу досліджено специфіку мислительної діяльності особистості в умовах суспільно-політичної комунікації.

Ключові слова: фразеологізована одиниця, офіційно-діловий стиль, дискурс, мислительна діяльність, контекст.

Сушко О.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського мови та літератури Донбасського державного педагогічного університету

Довгоспінний Я.

– студент III курсу факультету спеціального освіти Донбасського державного педагогічного університету

ЯЗЫКОВОЙ ФАКТОР ИЗУЧЕНИЯ МЫСЛИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЧЕЛОВЕКА В КОНТЕКСТЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ СЕМАНТИКИ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

Статья продолжает цикл публикаций авторов об особенностях функционирования фразеологических единиц в текстах служебных. Основное внимание уделено особенностям фразеологической семантики в контексте официально-деловой коммуникации. На материале фразеологизированных единиц общественно-политического дискурса исследовано специфику мыслительной деятельности личности в условиях общественно - политической коммуникации.

Ключевые слова: фразеологизированная единица, официально-деловой стиль, дискурс, мыслительная деятельность, контекст.

Sushko O.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Ukrainian Language and Literature Department, Donbas State Teachers' Training University

Dovgospynnyy Ya.

– Bachelor's Degree Programme Student, Department of Special Education, Donbas State Teachers' Training University

LINGUISTIC FACTOR OF THE STUDY OF THE THINKING ACTIVITY IN THE CONTEXT OF FRAZEOLOGICAL SEMANTICITY OF THE SOCIAL POLITICAL DISCOURSE

The article continues the series of publications of the authors on the peculiarities of the functioning of phraseological units in official texts. The main attention is paid to the peculiarities of phraseological semantics in the context of official and business communication. On the material of phraseological units of social and political discourse the specificity of mental activity of a person in the conditions of social and political communication is investigated.

Key words: phraseological unit, formal business style, discourse, thinking activity, context.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із науковими та практичними завданнями. Засадничі проблеми фразеології сучасної української літературної мови не втрачають своєї актуальності упродовж останніх десятиліть, оскільки науковцям ще не вдалося дійти згоди щодо дискусійних аспектів вивчення цієї порівняно молоді науки.

Низка важливих теоретичних питань, пов'язаних, зокрема, із виділенням основних ознак фразеологізму, встановленням відмінних рис між фразеологічними та іншими лінгвістичними одиницями, їх семантикою та походженням тощо привертає науковий інтерес як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виокремлена нами проблема активно вивчається представниками різних дослідницьких векторів: у філософському аспекті до неї підходили, зокрема, І. Лисий, Д. Чижевський; у психологічному – М. Бердяєв, О. Кульчицький; у мовному – Ю. Мосенкіс, В. Ужченко. Стилїстичний аспект функціонування фразеологічних одиниць висвітлено в працях І. Гнатюка, О. Куніна, Л. Мацько.

Повне та всебічне дослідження фразеологічної системи повинне опиратися на ретельне вивчення всіх аспектів функціонування фразеологічних одиниць як в усній, так і писемній комунікації. У цьому контексті нам видається слушною думка О. Павлюк про те, що «фразеологічні одиниці якнайширше передають досвід, психологію, та культуру народу – носія мови» [2, с. 104]. Крім цього, у фразеологічній семантиці кодується загальнонародне світосприйняття, у тому числі й через посередництво мислительної діяльності як національної еліти, так і звичайних громадян, бо, як справедливо зауважила А. Белова, «мови – це світогляди не відсторонені, а конкретні, соціальні, пронизані системою оцінок, невіддільні від життєвої практики» [1, с. 26–27].

Метою даної розвідки є виявлення особливостей мислительної діяльності людини, закованої в семантиці фразеологічних одиниць суспільно-політичного дискурсу.

Для досягнення поставленої мети маємо вирішити такі **завдання**:

– описати особливості зв'язку мови і мислення в контексті побудови суспільно-політичного діалогу;

– виявити семантичне наповнення висловленої образної і разом із тим лаконічної думки, спрямованої на досягнення комунікативної цілі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливий інтерес науковців у царині фразеології викликає кодування смислів у мислительних операціях людини в процесі побудови діалогу. Ретельне вивчення фразеологічного матеріалу дозволяє стверджувати, що мислення як окремого народу, так і окремої людини вирізняється певними рисами особливостей світосприйняття, системою морально-духовних цінностей, базовими державотворчими пріоритетами тощо.

Кожна національна мова – це унікальна етнічна ознака людини. Вона перебуває в постійному зв'язку з її мисленням, створюючи цільну особистість, здатну логічно та послідовно вибудовувати стиль комунікації, спрямованої на донесення власної думки до співрозмовника. У суспільно-політичному дискурсі метою такої комунікації є здійснення мовцем маніпулятивного впливу на всіх учасників процесу спілкування.

Особливості мислительної діяльності людини доволі активно представлені, зокрема, в семантиці фразеологічних, а в нашій праці – фразеологізованих одиниць суспільно-політичного дискурсу. Більшість із них містить заковану інформацію про соціально-політичну картину соціуму. Тут має місце апелювання до таких базових орієнтирів, як: загальноприйнятих суспільством поглядів на різні аспекти життя, стереотипів, шляхів подолання кризових ситуацій. І всі вони перебувають у нерозривному зв'язку з мовою. Своєрідним

підтвердженням цієї думки є фразеологізовані одиниці, які активно функціонують у суспільно-політичній комунікації.

Однією з важливих функцій суспільно-політичного спілкування є процес переконання співрозмовників у власній правоті, що є необхідним чинником формування в суспільстві тих політичних поглядів та переконань, які важливі автору дискурсу. Така комунікація апелює до свідомості пересічних громадян (електорату), виступаючи доволі специфічним інструментом маніпулятивного впливу практично на всі соціальні прошарки населення.

У цьому аспекті мислительна практика автора дискурсу спрямована на досягнення ним політичних цілей, у тому числі й тих, що пов'язані з питаннями влади. Тому в наукових колах поширеною є думка про те, що надмірне використання фразеологізованих одиниць (переважно в усному) офіційно-діловому спілкуванні є ознакою глибокої політичної кризи в суспільстві.

Небайдужість людей до політичної ситуації в Україні стала потужним чинником підвищення статусу семантичного навантаження слова, що є важливою складовою дискурсу, яка передбачає декодування за посередництвом слова прихованих думок. І тут доволі важливим є розуміння того, що хорошому оратору вже не достатньо добре володіти словом, він повинен вміти поміщати глибокі аргументовані думки в стислі образні мовні формули, які відтворюють не тільки логіку політичного мислення, а втілюють реальні політичні наміри автора дискурсу.

Суспільно-політичне спілкування передбачає, зокрема, змалювання картини світу та інтерпретацію як очевидних, так і прихованих багатопланових політичних явищ, а це у свою чергу передбачає новий статус слова: воно об'єднує учасників процесу спілкування в досягненні комунікативної мети.

У новітній період українським політикам усе частіше доводиться зважати на добір різних мовних формул, покликаних створювати потрібний ефект серед загалу, оскільки все більше громадян відчувають залежність якості свого життя від діяльності політичної еліти. А це привело до того, що низка політичних діячів активно залучає до мовної тканини своїх виступів фразеологізовані одиниці, причому доволі часто це є результатом їх власної мислительної діяльності.

Особливо плідними творцями образних висловів, у семантиці яких кодуються різні оцінні конотації щодо вираження ставлення до опонентів і до різних політичних подій, є такі харизматичні політики, як Олег Ляшко, Юлія Тимошенко, Михайло Саакашвілі, Вадим Рабинович, Інна Богословська, Дмитро Корчинський. Причому творення фразеологізованих мовних формул відбувається різними способами, що дозволило нам умовно виділити три групи:

- фразеологізовані одиниці, утворені на основі переосмислення паремій;
- авторські фразеологізовані одиниці;
- фразеологізовані інформеми.

Особливість образних мовних формул, залучених нами до першої

групи, полягає в тому, що їх автори беруть за основу вже відому приказку або прислів'я й замінюють лексеми-компоненти на ті, які є найбільш доречними в контексті маніпулятивного впливу на співрозмовника, як-от:

– *те, що риба гниє з голови – добра відмазка хвоста* (вислів належить Дмитру Корчинському й кодує думку про те, що іноді люди у своєму небажанні щось змінювати у своєму житті на краще, часто звинувачують у цьому високопосадовців);

– *вписатися буквами кольору лайна в історію України* (вислів Іллі Богословської, у якому кодується думка про те, що частина політиків, яка прийшла до влади після Революції Гідності, через власну ненаситність не виправдала сподівання українського народу).

Справжніми витворами мислительної діяльності суспільно-політичного дискурсу є фразеологізовані утворення, які ми виокремили в другу групу, оскільки вони є своєрідним відображенням широти людської думки, поєднаної з лексичним багатством української мови. У цьому сенсі не можемо не звернути увагу на міркування Д. Чижевського про народний характер мислення українців. Так, наприклад, «безумовною рисою психологічного укладу українця є емоціоналізм і сентименталізм. Поруч з цими рисами стоять індивідуалізм та устремління до свободи в різних розуміннях цього слова. Поруч з ними стоїть неспокій і рухливість...» [3, с. 120].

Фразеологізовані одиниці, залучені нами до аналізу, дозволяють виявити систему морально-духовних цінностей, соціальних пріоритетів, державотворчих орієнтирів, тощо. Наведемо приклади:

– *люди, які творять історію, хапаються за плач Бога* (вислів належить Дмитру Корчинському. У семантиці вислову закодowano думку про те, що провідні політичні та громадські діячі роблять помилки, за які потім розраховуються пересічні громадяни);

– *чи варто ображатися на вовків, що їдять овець? Це їх природа. Але куди дивляться пастухи?* (вислів належить Мирославу Мариновичу й містить глибокий філософський роздум про те, що народ має контролювати свою владу, усі громадяни держави несуть відповідальність за все, що в ній відбувається);

– *вести народ легше, чим зрушити його з місця* (вислів Юлії Тимошенко про пасивність народу в процесі державотворення).

Як показує дослідження, сильні, влучні вислови якнайповніше передають весь спектр експресії волевиявлення українського народу в його прямуванні до побудови власної держави, зокрема на принципах справедливості й небайдужості всіх громадян до тих процесів і явищ, які відбуваються в Україні.

Окремий інтерес дослідників мислительної діяльності людини через посередництво фразеологічних засобів мови викликають фразеологізовані одиниці суспільно-політичного дискурсу, що є своєрідними висловами-інформемами, лексико-семантичне навантаження яких містить скриту інформацію про їх авторів, яку опоненти розшифровують відповідно до своїх переконань, освіченості, духовно-моральних принципів тощо. У нашій праці вони склали третю

групу:

– *московська зозуля* (вислів О. Ляшка, який дозволяє зрозуміти ставлення політика до свого політичного опонента, а також дає можливість кожному учаснику процесу комунікації захоплюватися чи обурюватися таким ярликом);

– *печерні націоналісти* (вислів, який активно функціонує в мовленні народного депутата України О. Вілкула на засудження тих, хто бореться за підняття престижу української мови в нашій державі. З одного боку ця лаконічна фразема кодує вичерпну позицію автора дискурсу щодо мовної проблеми, а з іншого, – моделює різні аспекти ставлення пересічних громадян до цього політика).

Крім сказаного, звертаємо увагу на той аспект, що фразеологічна семантика є важливим чинником переоцінки політичних цінностей, до якої в процесі мислення приходять як політики й політологи, так і пересічні громадяни.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Фразеологія сучасної української літературної мови виступає одним із важливих засобів сприйняття людиною навколишнього світу, а також способом виявлення специфіки мислення особистості. Однак ця проблема ще не має свого повного й усебічного наукового вивчення. Тому в перспективі дослідження – здійснити структурно-семантичний аналіз фразеологізованих одиниць суспільно-політичного дискурсу.

Література

1. Белова А. Д. Мовні картини світу: принципи утворення та складові. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*: збірник наукових статей. Київ: Київський національний лінгвістичний університет, 2001. Вип. 7. С. 26–30.

2. Павлюк О. О. Концепт «жадібність» у французькій та українській мовних картинах світу. *Мова і культура*. 2003. Вип. 5. Т. III. Ч. 2. С. 104–108.

3. Чижевський Д. І. Історія української літератури (від початку доби до реалізму). Тернопіль: Феміна, 1994. 480 с.

Решетняк О.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету
УДК 811.161.2'373.23:26-23

ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІЙНИХ СИМВОЛЕМ З ОНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ ЯК ВЕРБАЛІЗАТОРІВ КОНЦЕПТУ ГРІХ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Статтю присвячено дослідженню питання функціонування біблійних символів з онімним компонентом як вербалізаторів концепту гріх в українській лінгвокультурі. У науковій розвідці окреслено межі поняттєвого поля зазначеного концепту; виокремлено асоціативно-образну парадигму старозаповітних і новозаповітних символів з антропонімним і топонімним компонентами як вербалізаторів цього концепту; проаналізовано співвідношення між символом-бібліонімом і концептом гріх в українській лінгвокультурології.

Ключові слова: Біблія, концепт, символема, вербалізатор, антропонім і топонім з онімним компонентом, гріх.